

Asia: VN/22315/2023

Lausuntopyyntö: menettämisseuraamuksia koskevat lainsäädäntömuutokset, työryhmän mietintö

Direktiivin sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

Mitä huomioita teillä on direktiivin sisällöstä ja suhteesta Suomen lainsäädäntöön?

Työryhmän mietinnössä on perustellusti ja lainsoveltamista ohjaavasti huomioitu, että tarkoituksena ei ole poiketa rikosasioiden tietosuojalaissa säädetystä rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisesta henkilötietojen vähimmäissuojan tasosta.

Keskeiset ehdotukset

Rikoshyödyn poisottamisessa vaadittavan näyttökynnyksen alentaminen ja ehdotettu näyttökynnys

Oikeusrekisterikeskus kannattaa pyrkimystä tehostaa rikoshyödyn poisottamista ja tämän tavoitteen saavuttamista edistäviä ehdotuksia.

Rikoshyödyn poisottamista koskevan menettelyn ottaminen käyttöön rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella

Oikeusrekisterikeskus kannattaa pyrkimystä tehostaa rikoshyödyn poisottamista ja tämän tavoitteen saavuttamista edistäviä ehdotuksia.

Rahanpesuun liittyvän rikoshyödyn takaisinsaamisen tehostaminen

Oikeusrekisterikeskus kannattaa pyrkimystä tehostaa rahanpesuun liittyvän rikoshyödyn takaisinsaamista ja tämän tavoitteen saavuttamista edistäviä ehdotuksia.

Laajennettu hyödyn menettäminen

Oikeusrekisterikeskus kannattaa pyrkimystä tehostaa rikoshyödyn poisottamista ja tämän tavoitteen saavuttamista edistäviä ehdotuksia.

Rikoshyödyn jäljittäminen ja tunnistaminen

Oikeusrekisterikeskus kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä tapaa ARO-toimiston tehtävien järjestämisestä. Työryhmän mietinnön mukaisesti Oikeusrekisterikeskukselle on tulossa uusia rikoshyödyn jäljittämiseen ja tunnistamiseen liittyviä lakiin perustuvia ARO-toimiston

tiedonsaantioikeuksien toteuttamiseen liittyviä tehtäviä. Oikeusrekisterikeskus pitää tärkeänä, että näitä uusia tehtäviä koskevissa säännöksissä on huomioitu rikosasioiden tietosuojalain asettamat vaatimukset.

Omaisuuksien hallinnointi

Oikeusrekisterikeskus kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä tapaa AMO-toimistojen tehtävien järjestämisestä.

Hyödyn menettämisen ja asianomistajan vahingonkorvauksen suhde rajat ylittävissä tilanteissa

Oikeusrekisterikeskus kannattaa työryhmän esitystä nykyisestä RL 10:2.7:n mukaisesta niin kutsutusta välituomiomallista luopumisesta ja säännöksen uudistamisesta siten, että konfiskaatioasetuksen soveltamislain 27 §:n kaltaista menettelyä voitaisiin soveltaa jatkossa myös muissa samankaltaisissa rajat ylittävissä täytäntöönpanoyhteistyön tilanteissa.

Säännöksen perusteluissa voisi vielä olla tarpeen antaa ohjeita tuomioistuimia varten siihen, miten tuomiolauselman tulisi muotoilla konfiskaatioasetuksen soveltamislain 27 §:n mukaisessa tilanteessa ja samalla myös uudistettavaa RL 10:2.7:n säännöstä sovellettaessa. Tämä olisi perusteltua, jotta tuomioistuin ei jättäisi rajat ylittävän täytäntöönpanoyhteistyön tilanteessa menettämisseuraamusta tuomitsematta, vaikka asianomistajalle tuomittaisiin vahingonkorvausta vastaavalta osin.

Lisäksi Oikeusrekisterikeskus esittää jatkovalmistelussa arvioitavan RL 10:2.7:n säännöstä koskevan siirtymäsäännöksen säätämisen tarpeellisuutta jo vireillä olevia asioita varten.

Menettämisseuraamuksen ja ennallistamisen suhde ympäristörikoksissa

Oikeusrekisterikeskus kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä lainsäädäntöuudistusta, jonka mukaisesti menettämisseuraamustuomion jälkeen aiheutuvien ympäristön ennallistamiskustannusten yhteensovittaminen aikaisemmin tuomitun menettämisseuraamuksen kanssa ratkaistaan uudistettavan RL 10:11:n mukaisessa yhteensovittamismenettelyssä. Ympäristön ennallistamiskustannusten mahdollinen huomioiminen menettämisseuraamuksen määrässä on tarkoituksenmukaista säätää tehtäväksi menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheessa.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon ja muiden rikokseen liittyvien vaatimusten yhteensovittaminen

Oikeusrekisterikeskus kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyjä uudistuksia ja muutoksia RL 10:11:n sääntelyyn. Mietinnössä ehdotetaan, että nykyisen RL 10:11.2:n mukaisesta menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamisesta säädetään jatkossa uudistetussa RL 10:11:n säännöksessä. Samalla nykyisen RL 10:11:n 1 ja 3 momenttien muita asioita koskeva sääntely siirretään uuteen RL 10:12:n säännökseen. Uudistettu RL 10:11:n säännös jaettaisiin seitsemään eri momenttiin. Oikeusrekisterikeskus arvioi ehdotetun säännöksen ja perustelutekstin selkeyttävän prosessia, soveltamisalaa ja sisältöä.

Vaikutukset

Miten kommentoitte mietinnön arvioita ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista?

Nykyisen RL 10:11.2:n säännöksen perusteella oikeudenkäyntikuluvastuun jakautumista koskeva oikeustila on jäänyt osittain tulkinnanvaraiseksi siten kuin työryhmän mietintöön on kirjattu (s. 231 - 232). Työryhmän mietinnössä uudistetun RL 10:11:n 7 momentti selkeyttää oikeudenkäyntikuluvastuun jakautumista. Samalle se myös parantaa sekä vahingonkärsijöiden että menettämisseuraamukseen tuomittujen oikeusturvaa erityisesti niissä tilanteissa, joissa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamisen edellytysten täyttyminen voidaan arvioida tulkinnanvaraiseksi tai muuten epäselväksi. Esimerkiksi tällaisissa tilanteissa uudistetun säännöksen perusteella yhteensovittamisvaatimus on lähtökohtaisesti mahdollista esittää ensivaiheessa Oikeusrekisterikeskukselle ratkaistavaksi hallintoprosessissa ja sen jälkeen tarvittaessa vielä saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi ilman merkittävää oikeudenkäyntikuriskä.

Miten kommentoitte mietinnön arvioita vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Työryhmän mietinnön arviot vaikutuksista viranomaistoimintaan on vielä syytä tarkistaa mietinnössä esitetyn Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvan kokonaisvaikutuksen osalta. Oikeusrekisterikeskukselle on tulossa uusia tehtäviä erityisesti ARO-toimiston uusien lakiin perustuvien tiedonsaantioikeuksien toteuttamiseen liittyen sekä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamiseen ympäristörikoksia koskevien ennallistamisvelvoitteiden osalta. Myös RL 10:11:n selkeyttävä vaikutus saattaa lisätä sellaisia hakemuksia, jotka Oikeusrekisterikeskus arvioi oikeutetuiksi oikeudenkäyntiä edeltävässä hallintoprosessissa. Lisäksi rajat ylittävän täytäntöönpanoyhteistyön lisääntyessä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamisasioiden tapausmäärien voidaan odottaa kasvavan. Näistä syistä vastoin työryhmän mietintöön kirjattua Oikeusrekisterikeskuksen kokonaistyömäärän on perusteltua odottaa jonkin verran kasvavan tulevaisuudessa. RL 10:11:n selkeyttäminen kuitenkin tehostaa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamisasioiden käsittelyä ja mahdollistaa suurempien asiämäärien läpiviemisen. Kyseistä menettelyä koskeva tehostava vaikutus korostuu erityisesti varautumisena mahdollisesti tulevaisuudessa käsiteltäviksi tuleviin laajoihin moniasianomistajarikoksiin. Edellä mainituin perustein Oikeusrekisterikeskus arvioi, että Oikeusrekisterikeskuksen työmäärä lisääntyy tapausmäärien kasvun seurauksena.

Miten kommentoitte mietinnön arvioita taloudellisista vaikutuksista?

Oikeusrekisterikeskus arvioi taloudellisia vaikutuksia keskeisiltä osin vastaavalla tavalla kuin työryhmän mietintöön on kirjattu. Edellisessä kohdassa esitetyn mukaisesti Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvaa kokonaisvaikutusta on kuitenkin tarpeen tarkistaa.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan?

Oikeusrekisterikeskuksella ei ole esittää kahden edeltävän kohdan yhteydessä esitettyjen huomioiden lisäksi muita huomioita.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5)? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

Oikeusrekisterikeskuksella ei ole esittää työryhmän mietintöön kirjattuihin vaihtoehtoihin ratkaisuihin tai toteuttamisvaihtoehtoihin liittyen erillisiä huomioita.

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

Oikeusrekisterikeskus esittää, että jatkovalmistelussa arvioidaan vielä RL 10:2.7:n osalta siirtymäsäännöksen tarvetta.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Oikeusrekisterikeskuksella ei ole esittää erillisiä huomioita.

Lakitekniset huomiot

Lakitekniset ja muut yksityiskohtaiset huomionne lakiehdotuksista ja niiden säännöskohtaisista perusteluista (jakso 7)?

Syyttäjälaitos on esittänyt perustellun huomion lausuntopalautteen tässä kohdassa siitä, että työryhmän mietintö jättää lainsoveltajalle avoimeksi sen, miten asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen ja arvokonfiskaation yhteensovittaminen on käytännön tasolla tarkoitus toteuttaa ja asiaa tulisi jatkovalmistelussa selkeyttää. Oikeusrekisterikeskus esittää, että tätä asiaa arvioidaan vielä jatkovalmistelussa.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

-

-

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Sahinoja Antti
Oikeusrekisterikeskus